

BUITEN

27^E JAARGANG N^O. 16

ZATERDAG 22 APRIL 1933

PRINS WILLEM I OP 22-JARIGEN LEEFTIJD
NAAR EEN SCHILDERIJ, WAARSCHIJNLIJK VAN ANTHONIE MORO VAN DASHORST, BEKEND ALS MORO,
IN DE STAATLICHE GEMALDEGALERIE TE KASSEL

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

WILDE PRUNUS VOOR HOEVEEL?, DOOR FRANS HULLEMAN	BLZ. 188
ROUAAN, DE OUD-NORMANDISCHE HOOFDSTAD (GEÏLL.), DOOR J. F. BAER V. HEMMERSWEIL	BLZ. 188—189, 197—198
DILLENBURG (GEÏLL.), DOOR MARIE C. VAN ZEGGELLEN	BLZ. 190—192
EEN PAAR GROENBLIJVENDE VASTE PLANTEN (GEÏLL.), DOOR G. KROMDIJK	BLZ. 193
VAN DEN WESPEN-BUIZERD IN ZUID-NEDERLAND (GEÏLL.), DOOR G. KR.	BLZ. 194—195
HET DAHLIARIUM (GEÏLL.), DOOR J. G.	BLZ. 195—197

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

WILDE PRUNUS VOOR HOEVEEL?

DOOR FRANS HULLEMAN

OP het Koningsplein stond hij één dezer dagen. Achter een mand vol takken met van die fijne, tabakskleurige blaadjes vol witten bloesem overstrooid, bos bij bos, hoog opgestapeld tot aan zijn vest. En iedereen, die passeerde, keek naar die losse en lichte lenteweelde. Sommigen bleven stil staan, anderen informeerden. „Wat zegt U?” „Wilde prunus. Vijf en dertig cent per bos!” „Wilde prunus?” „Wilde prunus”. „Waar komt dat vandaan?” „Van den zandgrond achter Amersfoort. Groeit in 't wild. Maar ik laat ze snijen. Dat doe ik zelf niet. Vijf en dertig cent per bos!” „Twee voor veertig!” „Kan niet, mijnheer. Doet U er een dubbeltje bij, dan hebt U ze.” „Ik had ze. Ik hield de takken met de bloesemende blaadjes voor mij uit. Enkele blaadjes sneeuwden in de voorjaarslucht er van af en over het Plein. Wat een weelde, zoo'n boeket voor je uit! En dan er meê te gaan door de drukte en de haastende menschen. Ieder oog is op je wilden pruimeboom gericht. Sommigen kijken om. In de Kalverstraat is zoo'n boeket een eenig verschijnsel. Gesprekken worden gestaakt. Doffe oogen worden helder en klaren op bij het zien van mijn wuivende takken, die ik hoog draag voor mij uit. Vrouwen, die anders star voor zich uitstaren, kijken terzij. Mannen, die het over de verkiezingen hebben, zien tersluiks naar mijn stillen, geluidloozen schat. Een kennis gaat voorbij. Hij ziet mij niet, kijkt naar mijn vogelkers. Een kellner herkent mij niet maar uit zijne oogen flitst de nieuwsgierigheid naar die wonderlijke, ongekweekte pracht van bruin en wit. Kinderen staan stil. Het is een feest voor al deze aangezichten. „Meneir, geeft U maan d'r ééntje!” „Maar ik geef niets weg, vandaag! Ik houd vandaag mijn eenige weelde. En in-eens komt het in mij op, ik zal er een café meê binnengaan, waar het woord „mooi” synoniem is met „geld”. Waar de rijksdaalder aan het uitspannel als volle maan wordt aanbeden, waar mijn prunus bloeien zal voor mijzelf. Niet voor anderen. „Dwaze inbeelding! De hoofden neigen terzij; de bitters, de bieren, zij worden even in rust gehouden en iedereen kijkt naar den bloesemenden boom in mijn rechterhand. Men lacht niet, men spot niet, men praat niet, men is stil. Niemand weet wat het is. Ze fluisteren. „Hè!? Wat zeg je?” „Nee, ik heb dat goedje nooit gezien. „Ik leg mijn kostelijke en stilpralende vrucht heel voorzichtig op een stoel. De kellner komt en kijkt. Hij zegt niets, knikt mij toe. Hij kijkt weer, buigt zich voorover, steekt zijn kokkerd in den bloesem. „Ze ruiken niet!” — merkt de kellner op. „Nee. Ze ruiken niet”. — Wat een afzichtelijke gewoonte, denk ik, om „van bloemen en bloesem te verlangen, dat ze rieken. En wat een vermetelheid! Beruik ik hem? „Geeft U mij een kop thee, asjeblieft!” „In den hellen schijn van het electricisch licht is

het alsof de bloemblaadjes zich afwerend sluiten. Belendende gezelschappen turen tersluiks. Een hollandsche herdershond doet wat de kellner deed. Achter mij hoor ik bedragen noemen van drie en vierduizend gulden. Ook de herdershond wordt getaxeerd. Links, rechts, overal klinkt het woord „geld” door de lucht. Een mooie hond. Ja. Maar „hoeveel” kost-ie? „Ball im Savoy” heb ik gezien. Ja? Had je dure plaatsen? Hoeveel? Ik heb nog een mooie krijttekening van Toorop in mijn bezit. Duur? Hoeveel? „Maar niemand vraagt bij het zien van mijn prachtige vrucht prunus: „hoeveel?” Men is stil en vraagt niet. Men weet ook, dat het geen „dure” orchideeën of andere exotische schoonheid is. „Ze groeien in 't wild”, — merkt iemand op. „O zoo”. „Even is er een rustig kijken en stil genieten zonder het woord: „hoeveel”. Ik neem mijn achter-Amersfoortsche zandheuvelboeket als een breekbare vaas van den stoel en schrijd achter mijn wolk van wit en doorluchtig bloeisel naar den uitgang. Een kweker kan voor zijn Cypripedium Hannibal niet zorgzamer zijn. Op het vóórbalcon van den bijwagen spreiden de takken zich wijd en breed uit. We staan met ons zevenen rond dit bloemenboschje en iedereen ziet. Ik streef een der passagiers opzettelijk maar in schijn onbewust langs het gezicht. Met het top-eind van een tak strijk ik langs zijn wang en hij glimlacht dankbaar terug, want zijn oogen zeggen: „Hoe mooi!” „Allen zijn stil met die boeket tusschen hen in. En niemand, die vraagt: „hoeveel?” Iedere passagier die opstaat, is ver-rast, duwt, maar deinst terug, want hij kijkt heel eerbiedig naar deze triomfantelijk hier heerschende schoonheid. „Past U op voor die bloemen!” — klinkt het nu en dan vermanend uit vreemde monden. „Komt U hier staan!” — noodigt een metselaar met kalkwitte handen. Allen wenschen de veiligheid van mijn doorzichtige, maar levende en brooze bloesempracht. „Iedereen vindt het mooi. En niemand, die het zegt. En iedereen, die het denkt. De zwaarste hypochonder gevoelt zich in de nabijheid van mijn prunus al wat lichter en vroolijker gestemd. De verstokte bitteraar schaamt zich zijn adem over deze aanstonds waterdrinkende takken heen te laten gaan. Hij wendt zich af, kijkt nu en dan vermetel om, maar onmiddellijk daarna nederig neer. „De zwijgende schoonheid maakt een ieder stil. En niemand die nu eens zegt: „Mooi. Maar hoeveel?” Niemand. Eindelijk eens een kostelijk en niet kostbaar bezit waarvan men stil genieten kan zonder dat er over „geld” wordt gesproken. Zonder het woord: „hoeveel”. „Zie, zij stralen reeds in mijn grooten, groenen gemberpot. Wijd-uit en hoog. Het is een lentelied. Het zingt in mijn kamer. Het is om er zelf bij te zingen van louter vreugde. Het is om erbij te dansen. Tot plots een stem van ver, van achter, alles stil maakt, alles neêrslaat en roept: „Wilde pruim!? Dat kun je buiten in het wild afsnijden zooveel als je maar wilt. Heb je daar „geld” voor betaald? Hoeveel?”

ROUAAN, DE OUD-NORMANDISCHE HOOFDSTAD

DOOR J. F. BAER V. HEMMERSWEIL

TEMIDDEN van een door groene heuvels omgeven vallei ligt Rouaan, de oude hoofdstad der Normandische hertogen, die in de wereldgeschiedenis een dubbele rol gespeeld heeft. Ondernam van haar uit niet Willem de Veroveraar zijn vermaarden tocht naar Engeland om bij Hastings de Engelsche koningskroon te bemachtigen en werd Rouaan ook niet vierhonderd jaar later tot een Golgotha voor de Maagd van Orleans? In het brandpunt der middeleeuwsche geschiedenis heeft deze stad gestaan, die nu is teruggevallen tot een rustige provincieplaats, die met haar nauwe straten der oude stad, met de typisch middeleeuwsche huizen en machtige Gotische paleizen het middeleeuwsch karakter bewaard heeft. Haar geschiedenis gaat terug tot de grijze Oudheid. Nederzetting der Galliërs, daarna Romeinsche kolonie, graafschap der Frankische koningen. Reeds tijdens de laatste regeeringsjaren van Karel den Groote dreigden ook hier de invallen der Noormannen. Ze voeren in hun drakenschepen de Seine op, deze Vikingers, roovend, plunderend en brandschattend. Ze werden tot een plaag, zooals ze het ook eens in ons land voor Friesland en Holland waren. En steeds driester werden deze zeekoningen en steeds verder drongen

ze Frankenland binnen. Zelfs sloegen zij driest het beleg voor Parijs. Hun aanval werd echter afgeslagen. Maar de Frankische koning Karel de Eenvoudige was zoo bevreesd voor een herhaling, dat hij hun aanvallen voor eeuwig afkocht door den Noorschen heerschers een jaarlijksche schatting te betalen en hun het vruchtbare land rond Rouaan te schenken, dat later tot het rijk der Normandische hertogen uitgroeide. Rouaan werd de hoofdstad van het hertogdom, dat tot den machtigsten vazalstaat van Frankrijk werd en waarvan de leenman zelfs machtiger bleek dan de leenheer en zich tenslotte een koningskroon op het hoofd drukte. Zeilde niet in 1066 de bastaardzoon van Robert den Duivel, Willem de Veroveraar, naar Engeland om aan Harold, den Major-domus van het Britsche rijk, de erfenis der laatste Angelsaksische vorsten te betwisten? Bracht niet de slag bij Hastings de beslissing en heerschten de Normandische hertogen sindsdien niet als koning over Engeland? De nieuwe koning, verlicht despoot, zijn tijd eeuwen vooruit, resideerde nu eens te Londen, dan te Rouaan. Van beide centra uit regeerde hij zijn rijk. Had hij in Engeland handen vol werk om eenheid in het nieuw veroverde rijk te scheppen, in Normandië zelf was de Fransche koning hem een eeuwige bedreiging, want deze zag met leede oogen de groeiende macht van zijn vazal aan. Een strijd tusschen beiden ontbrandde. Willem de Veroveraar trok naar Parijs op. Bij de belegering van Mantes werd hij echter doodelijk gewond; naar het hertogelijk paleis te Rouaan overgebracht blies hij daar den laatsten adem uit. Dit was het begin van den eeuwenlangen strijd tusschen de Engelsche, tevens Normandische heerschers en de Fransche vorsten, waaruit de honderdjarige oorlog voortvloeide, die als redster van Frankrijk een eenvoudig boerenmeisje bracht. En wonderlijk genoeg speelde Rouaan ook hierin weer een hoofdrol. Want het laatste bedrijf van het korte heldinneleven speelde zich in deze plaats af: het proces tegen Jeanne d'Arc en haar marteldood op den brandstapel. ¶ Als eeuwige getuigenis aan deze gerechtelijke misdaad staat er nog de geweldige Donjon, waar naar het heet de Maagd van Orleans eens gevangen gezeten en haar laatste uren doorgebracht heeft. Een ronde toren, waarin door de nauwe schietgaten bijna geen licht binnendrong en waarin het jonge meisje in een kelderachtig cachot was opgesloten. Nog meer bouwwerken herinneren aan dien tijd: tal van eeuwenoude huizen herinneren aan den stijl uit die dagen met hun luifels en vooruitspringende verdiepingen. ¶ Boven de spitse dakenzee der oude stad uit verrijzen de drie torens der Notre Dame, de Kathedraal die niet minder dan drie bouwstijlen vertegenwoordigt. De voorgevel komt niet al te zeer tot zijn recht, daar het voorpein te smal is en de bijna middeleeuwsche huizen zich eromheen verdringen. Wonderlijk in hun stijl zijn de drie torens. De beide hoektorens zijn nooit afgebouwd. De toren boven het kruis eindigt in een eerst in de vorige eeuw aangebrachte eigenaardig aandoende opengewerkte spits. De Noordelijke hoektoren, die van St. Romain, is het eenig overgeblevene van een Romaansche kerk, waarvoor de Notre Dame in de plaats is gekomen. De onderste verdieping van dezen toren is dan ook streng Romaansch, in de bovenverdieping vindt men de Gothiek terug, maar een afschuwelijk dak in den vorm van een paviljoen dekt het bouwwerk. De Zuidelijke toren, de z.g. Botertoren, is edeler van stijl, heeft nog niet de drukke versiering der latere hoog-gothiek. Hij mist echter de spits en heeft een Renaissance balustrade en dankt den typischen naam aan het feit, dat de kerkgangers, die den bouw mogelijk maakten, hun giften voor den bouw op boter bespaarden. Merkwaardig chaotisch doet deze façade aan, het is het meest „onevenwichtige” bouwwerk van kerkelijke Gothiek, dat we in Frankrijk, Italië en elders zagen. Ook doet het wonderlijk aan, dat de toren boven het kruis de geveltorens zooveel in hoogte overtreft, want hij is niet minder dan 148 meter hoog. ¶ Het interieur der kathedraal is vooral belangrijk door eenige prachtige praalgraven, meesterwerken van de 16e eeuwse meesters Leroux en Jean Goujon. Nog machtiger dan het praalgraf der beide kardinalen van Amboise is het prachtige gedenkteken, dat Jean Goujon ontwierp voor den Normandischen landvoogd Louis de Brézé. Het doet in vorm en opvatting eenigszins denken aan de beroemde ruitersgraven der Scaligers te Verona. Ook hier reiken Gothiek en Renaissance elkaar weer de hand. Op de sarcophaag ligt het beeld van den landvoogd armelijk naakt uitgestrekt, slechts gedeeltelijk door lijnwaad be-

dekt; de arm gestrekt, de vuist als in doodsstrijd gebald. Maar in de bovennis verheft zich het ruitersstandbeeld van den overledene. Paard en ruiter beiden gepantserd, de veldheer met gesloten vizier, in de hand den maarschalkstaf. Aan weerszijden schragen dubbele caryatiden het baldakijn. Een beeld van tegenstelling tusschen leven en dood. Typisch in hun primitieven eenvoud en onbeholpenheid zijn de praalgraven van de Engelsch-Normandische koningen Richard Leeuwenhart en Hendrik II. ¶ Onder de andere kerken noemen we nog de Saint Ouen en de Saint Maclou, de laatste met haar drie deuren, waarvan twee opvallen door prachtig houtsnijwerk. ¶ Het hoogtepunt bereikt Middeleeuwsch Rouaan echter in haar wereldsche architectuur. Het paleis van Justitie bijv. is een der mooiste voorbeelden der flamboyante Gothiek. Het hoofdgebouw wordt door twee vleugels geflankeerd. Rijk is de versiering der gevels, de omlijsting der ramen, die al reeds de Renaissance vooruitloopen en niet meer den spitsvorm hebben; de rijkversierde fialen, de spitsuitlopende torentjes op de steunbalken, de laatste met hun baldakijnen waarin eens beelden stonden. De goten met hun grillig gebeeldhouwde monster- en duivelkoppen, de balustraden met rosetten en lofwerk, waarboven Gothische schijnvensters, die beelden dragen. Het was of de kunstenaar zich in deze late Gothiek nog even wilde uitleven eer de meer stemmige Renaissance haar intrede deed. Mooi in zijn eenvoud is ook de achthoekige toren in het midden van het frontgebouw, die duidelijk de kenmerken der vroege Renaissance draagt. Het interieur is sterk gerestaureerd. ¶ Van een bouwmeester tot het beroemde geslacht der Leroux behoorend stamt het eveneens in laat-Gothischen stijl opgetrokken Hotel Bourghetoulde, dat reeds de sporen der vroege Renaissance draagt, waarvan de omlijsting der vensters der bovenverdieping nog streng Gotisch is met haar fialen, rozetten en wimpergen, terwijl de reliefversiering op de muurvlakken reeds de Renaissance inluit. ¶ En op onzen tocht door de oude stad zien we als een reus den Belfroi oprijzen, den geweldigen wachter van Rouaan, den 13e-eeuwschen klokketoren. Ruw gesteente, als in één stuk uit een rots gehouwen. Maar er tegenaan leunt de sierlijke Renaissance-poort, waarvan de nauw gewelfde boog fraai met een band van rozetten en medaillons versierd is, met daarboven de prachtig in relief gebeeldhouwde wijzerplaat, waaraan deze toren den naam van La grosse Horloge dankt. Sierlijk is ook het Renaissance-huis, de z.g. Loggia, dat tegen de poort aanleunt met de vroeger open boogvensters, waarin Hollandsche vensterruitjes zijn aangebracht. De fontein, die in denzelfden stijl er bij aansluit, geeft in relief de sage van den riviergod Alpheus en de nymph Arethusa weer. En het is of deze poort ons den toegang tot het oude Rouaan ontsluit. Want bij het dwalen door de nauwe, nu eens oplopende, dan weer dalende straatjes ontdekken we tal van oude middeleeuwsche geveltjes, die de sfeer der middeleeuwen terugroepen. Ze hebben elk hun eigen karakter behouden, men zou er bijna de ziel der vroegere bewoners in terug kunnen vinden: sommige ademen den ernst van het koopmanschap, anderen de frivoliteit van een courtisane als 's konings minnares Diane van Poitiers, weer anderen statig en voornaam als de woning van een machtig edelman. De oudsten hebben den typisch middeleeuwschen vorm met de vooruitspringende verdiepingen, die de straat naar boven steeds nauwer maken, zoodat het daglicht nauwelijks kan doordringen. Dan ziet men, zooals bij het huis in de Rue St. Romain, hoe de kromgebogen houten steunbalken der benedenverdieping den zwaren last schijnbaar niet meer torsen kunnen, hoe de muren hier overhellen, daar als 't ware ingedeukt terugvallen, ziet men de grillige lijn van het z.g. vakwerk. Dan de meer aristocratische huizen in Gotischen stijl, als bijv. het Hotel Caradas met zijn gevelspitsen en torentjes, en in Renaissance-stijl opgetrokken het z.g. huis van Diane van Poitiers, waarvan de in hout gebeeldhouwde gevel met zijn medaillons, guirlandes en andere siermotieven doet denken aan den plateresken stijl der Spaansche bouwmeesters, zoozeer doet deze sierkunst aan de Spaansche edelsmeedkunst herinneren. ¶ Temidden dezer oude stadswijk, die met haar middeleeuwsche huizen het meest het middeleeuwsch aspect bewaard heeft, liggen de oude 18e eeuwse graanhallen, grauw, eentonig bouwwerk met ontelbare tralievensters en hoog dak met vooruitspringende dakvensters.

(Slot op bladz. 197)

Foto Richter

MIDDENSTUK UIT HET GROOTE SCHILDERIJ VAN GEORG POPPE IN DE RAADZAAL VAN HET STADHUIS TE DILLENBURG, VORSTELLEND DE AANKOMST VAN WILLEM DEN ZWIJGER OP HET SLOT DILLENBURG, DEN 7^{DEN} MEI 1567

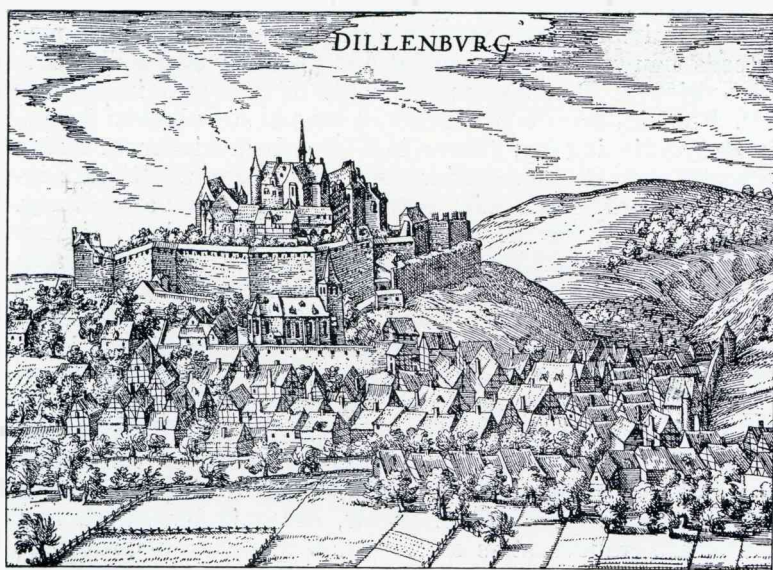
In het midden begroet de zooveel aangekomen Willem den Zwijger zijn broer Jan den Oude; links van dezen Dr. Schwartz, raadsman van laatstgenoemde, vervolgens Lodewijk, Adolf en Hendrik van Nassau. Rechts van den Prins zijn moeder Juliana van Stolberg, naast deze twee harer dochters en geheel rechts Willem's gemalin Anna van Saksen, wier beide dochtertjes hun grootmoeder bloemen aanbieden. Het schilderij, metende 12,60 m. bij 1,80 m. werd op 30 Juli 1929 bij de inwijding der raadzaal onthuld

DILLENBURG

DOOR MARIE C. VAN ZEGGELEN

HET voormalige Slot Dillenburg, waar onze groote Oranje het levenslicht zag op 24 April anno 1533 bestaat niet meer en toch! Nu slechts een zeer schilderachtig stadje, met zijn oude stadspoort en oude huizen aan de zilveren Dill, een zijrivier van de Lahn, was Dillenburg eens, zooals de geschiedschrijvers het noemden, 't middelpunt van de wereld. Op het slot Dillenburg werd in 1568 het lot van West-Europa beslist. Daar werd de bevrijding der Nederlanden van de Spaansche overheersching voorbereid, daarheen vluchtten allen die de bescherming zochten van Oranje, daarheen begaf zich de deputatie uit Antwerpen om den Prins te verzoeken zich aan het hoofd van den strijd te stellen, en van daaruit zag Juliana van Stolberg al haar zonen, behalve Johan de Oude, naar dien strijd vertrekken — een strijd waarin haar drie jongsten sneuvelden en haar oudste door moordenaarshand viel. Als daár, in het dal tusschen het Westerwoud en het Rothaargebte, het trotsche Slot Dillenburg nog verrees op den berg boven de dorpskerk en het oude stadje, zou stellig in dit jaar 1933, vierhonderd jaar na 's Prinsen geboortedag, een bedevaart gerechtvaardigd zijn — maar, van al deze grootheid is niets meer over dan de twintig meter hooge muur die den slotberg omringt en de oude lindeboom, met moeite in het

leven gehouden, waaronder de Prins de deputatie uit Antwerpen ontving. Op de plek waar het slot eens stond, verrijst de in 1875 opgerichte Wilhelmstoren, een markant punt in den omtrek, een, zij het ook niet geheel in middeleeuwschen stijl, illusoir beeld van een kasteel dat over de oude stad waakt. De Wilhelmstoren reeds van verre zichtbaar, doet den reiziger even ontroeren. Daar ligt Dillenburg! Daar is de historische plek die zooveel, en niet 't minst voor ons land, beteekent! — De Wilhelmstoren is echter meer dan een markant punt alleen, hij is een museum geworden, waar de „Historische Vereen" alles bijeen heeft gebracht wat betrekking heeft op dien tijd toen onze voorouders hun vrijheid bevochten, en in dit museum leidt Dr. Dönges, de conservator, ons rond, de man die reeds twee en dertig jaar aan dit monument verbonden is. Naast een uitgebreide boeken-, wapen- en muntenverzameling met betrekking tot de Nassausche familie en merkwaardige vondsten uit den vroegeren tijd, een schilderijen- en etscollectie, vinden wij hier op den bovensten ommegang de prachtige muurschilderingen van den schilder Kleyn van Brandes, tafreelen uit het leven van den Prins van Oranje. Het zijn grootsche composities, sober van kleur, voorstellend verschillende historische momenten, zooals: de troonsafstand van Karel V, waarbij de jeugdige Prins den grijzen monarch steunt, terwijl Philips voor zijn vader knielt, de bijeenkomst der edellieden op het kasteel Hoogstraten voor het aanbieden van het smeekschrift van Margaretha, de eed in het Broodhuis te Brussel, de ontvangst van de Antwerpse deputatie onder de linde te Dillenburg, de aanranding te Bergen door Hermigny, toen de Prins door de waakzaamheid van zijn hond gered werd, de moordaanslag op Oranje door Jauregui, en het grafmonument te Delft. Werkelijk zouden deze schilderijen een beter licht waardig zijn dan dat, hetwelk nu door de smalle vensters van den toren valt, doch zij behooren eenmaal tot de Oranjegeschiedenis, zij vormen mede de sfeer van den Wilhelmstoren die ons terugvoert naar de 16e eeuw en bekronen als 't ware de geheele verzameling. Toch noemt Dr. Dönges „Sein geliebtes Kind" iets anders. Dat is de groote maquette van het slot Dillenburg op de hieronder gelegen verdieping. Lang vertoefden wij bij dit merkwaardig levendige beeld van het oude slot, met zijn hofplein, marsstal, Jungfernkammer, slotkapel en rondeelen. Hier leefde dus Juliana van Stolberg met haar groote schaar kinderen, kleinkinderen en verwanten, hier op het hofplein reed Willem van Oranje op dien gedenkwaardigen Meidag binnen met zijn talrijk gevolg, toen hij voor Alva de wijk nam, hier werd hij begroet door de zijnen zooals op de muur-

HET SLOT DILLENBURG VÓÓR DE SLOOPING

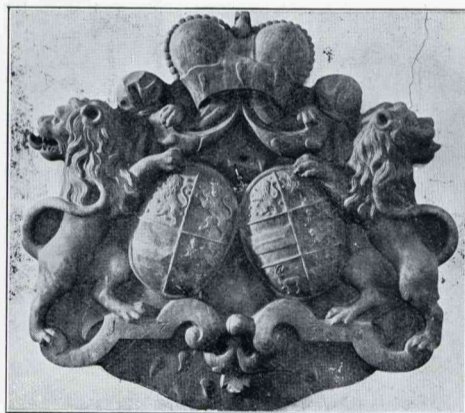

DILLTOREN EN STADSMUUR, KERK EN WILHELMS-
TOREN

DE OBERE HAUPTSTRASSE MET HET OUDE RAAD-
HUIS TE DILLENBURG

schildering op het stadhuis te Dillenburg door den schilder Poppe is uitgebeeld, en bij deze maquette begrijpen wij nog beter dan door andere afbeeldingen, welk een groote, sterke veste het slot Dillenburg eens moet geweest zijn. Met het slot Ginsberg in de nabijheid van Siegen vormde het de voornaamste versterking van het land. Dillenburg was de machtigste en grootste burcht van de Dillkreis. Daarom stond het bloot aan vele aanvallen en toen het de vaste woonplaats der Nassausche graven werd, achtte Wilhelm de Oude, Prins Wilhelms Vader, het noodig den reeds genoemden hoogen muur aan de noordzijde van den slotberg te laten bouwen, een meesterwerk van versterkingskunst, voornamelijk bedoeld als verdediging in den strijd met den landgraaf van Hessen over het bezit van Catzenellbogen. Toch werd het slot Dillenburg in 1760 door de Franschen in brand geschoten — de sterke muur, gebouwd in de 15e eeuw, was zooveel tijd daarna geen bescherming meer voor de moderne vuurwapenen. Als ruïne bleef het slot nog eenige jaren staan, totdat het in 1778 met den grond werd gelijk gemaakt, om niet meer opgebouwd te worden, helaas! Van de steenen die zooveel vertellen konden, werden huizen gebouwd die men nog in Dillenburg aanschouwen kan. De slotberg bleef daar dus alleen achter met zijn ouden versterkingsmuur en de oude dorpskerk op zijn helling, waarin de graven van de groote Oranjes zich bevinden. Dat daar op de berg iets verrijzen moest dat aan de oude grootheid herinnerde, begrepen eenige op den voorgrond tredende personen in de 19e eeuw. Men vormde een bouwcommissie waarin wij de Nederlandsche namen aantreffen van Hare Kon. Hoogheid Prinses Marianne, de predikanten Franken, Lasonder, die van van Heemskerk — en Duitsche als die van Z. M. Keizer Wilhelm I, Hertog Adolf van Nassau, de Fürstin zu Wied. In 1875 verrees, als resultaat van de ruime geldelijke bijdragen dezer Oranjevereerders, de Wilhelmsstoren op het oude terrein van het slot Dillenburg. Een jeugdherberg, een particuliere villa en het Schlosshôtel liggen thans in zijn onmiddellijke nabijheid zonder het geheel te storen. De aanwezigheid van jeugd doet integendeel denken aan den grooten tijd, toen Juliana, de Moeder der Oranjes, hier haar jeugdige familieleden om

HET VROEGERE WAPEN VAN
NASSAU-ORANJE

zich heen had. In dit alles leeft Dr. Dönges. Als wij met hem praten, is het alsof wij met die kinderen en kleinkinderen van Juliana op het slot vertoeven, alsof wij den sympathieken Johan van Nassau, den oudsten broeder van den prins, hier zien rondgaan om toezicht te houden op de vele verbouwingen en verbeteringen die hij in het slot liet aanbrengen, alsof wij langs den steilen weg naar de dorpskerk afdalen om een doopfeest bij te wonen waar Juliana of hare dochters, zelfs de kleindochter Maria van Nassau, dikwijls als „Pathen” bijstonden. Doctor Dönges heeft met veel liefde het werk van den eersten conservator, P. Presber, die den catalogus van het Oranje-museum begon, voortgezet. Om zich in dien tijd geheel te verliezen zou men met hem dagen moeten rondgaan in den Wilhelmsstoren, die zich als een slanke zuil boven het oude stedeke tusschen de bergen verheft. Maar er is nog meer op deze plek. Het is eigenlijk onjuist te zeggen dat er van het oude slot niets over is, dan de vestingmuur en de oude Wilhelmslinde. Dat wat bewaard is, ligt onder den grond. Het zijn de gewelven van het oude slot Dillenburg, het zijn de machtige katakomben van den slotberg. Toen in 1778 de ruïne van het kasteel gesloopt werd, en de steenen, zooals reeds vermeld is, gebruikt werden om er huizen van te bouwen, waren voor dit werk de boeren uit den omtrek opgeroepen. Zeer tegen hun zin zijn dezen langen tijd met opoffering van hun veldarbeid bezig geweest, de oude slotgrachten en wallen te slechten. Voor het puin dat niet gebruikt kon worden, wisten zij geen betere plaats dan de onderaardsche gewelven! Zoo lagen ongeveer honderdvijftig jaar lang deze merkwaardige historische katakomben daar begraven, ontoegankelijk voor den menschelijken voet. In de zeventiger jaren van de vorige eeuw was men echter reeds begonnen, met groote moeite een gedeelte vrij te maken, maar voorzichtigheid had het gevaarlijke werk doen staken. Eerst aan de hand van een nauwkeurige planteekening van den vaandrig von Pfau, uitgegeven door den conservator Presber, en nauwkeurige schetsen van de schilderes Helene Dorriën, vatte men het plan weder op de gewelven van het puin te bevrijden. Door die teekeningen toch was men tot de ont-

dekking gekomen dat er op een andere plaats dan de vorige met minder gevaar hieraan kon begonnen worden en het is dit grootsche werk, dat de „Historische Verein“ van Dillenburg sedert eenige jaren met groote energie ten uitvoer brengt. De ontruiming der z.g. Löwengrube, waaraan de tegenwoordige conservator ook zijn krachten wijdde, werd door de Historische Verein voortgezet. De rector van het gymnasium, Studiëndirektor Becker, een uitnemend historicus, schreef daarover in de Dillenburg Heimathblätter en tegelijk over den man die zich in dit opzicht bijzonder verdienstelijk maakte, den wijnhandelaar August Schneider: „Diesen Gedanken (n.l. om het werk weder op te vatten) griff besonders der verdienstvolle langjährige Schatzmeister des Vereins Weinhändler August Schneider . . . nach nochmaligem eingehendem Studium ging er mit ein paar beherzten Männer ans Werk. Mit glücklichem Griffe gelang es nach mehrtägiger mühevoller Arbeit — galt es doch die mit jedem Schritt vorwärts immer stärker sich anhaufenden Erdmassen so beiseite zu schaffen, dass die Weiterarbeit nicht behindert wurde — das meterdicke Mauerwerk gerade an der Stelle durch zu stossen, die ein Vordringen in die an das „Järgemach“ nach Südosten anschliessenden Kasematten mit den seitlich entlang laufenden mannehohen Verbindungsgang möglich machte. Es handelt sich dabei um dickwändige Räume von ungefähr 8 Quadratmeter Bodenfläche, und 3—4 meter Höhe, in denen die nach dem noch mit Schutt ausgefüllten Wallgraben hin angelegten Schiesscharten den Charakter des Raumes als Verteidigungswerk des untersten der drei Gewölbe geschosse deutlich erkennen lassen.“

en verder: „Wohl wird es nicht nur Zeit und Geduld, sondern grosse Arbeit und vor allem auch Geld kosten, die hier vorgezeichneten Pläne einmahl zu bewirklichen. Hoffen wir das diese von den massgebenden Stellen der Oeffentlichkeit Deutschlands und der Niederlande — denn die Wiege eines gemeinsamen Ahnherrn beider Völker, einen der grössten Männer der Weltgeschichte, Wilhelm von Oranien, hat über diesen Mauerresten gestanden — die gebührende Beachtung und Förderung finden; möge der 400. Geburtstag dieses Mannes uns die Möglichkeit bieten, mit weitem Anschlüssen des in historischer wie kultureller Hinsicht so bedeutungsvollen Dillenburg Schlossgebäudes aufwarten zu können“. Tot zoover Studiëndirektor Becker, een der ijverigste leden der „Historische Verein“, die deze wenschen eenige jaren geleden aldus kenbaar maakte. Nu is het reuzenwerk zoover

DE OUDE BRUG OVER DE DILL TE DILLENBURG

gevoerd, dat nog slechts een betrekkelijk klein gedeelte moet ontruimd worden, maar thans heeft de crisis van het jaar 1932 en niet de voorzichtigheid, zooals in de vorige eeuw, dit werk stop gezet. Het geld ontbreekt om de werklozen te betalen die het puin verwijderden. Het geld ontbreekt, niet de energie, niet de wilskracht van de mannen die al hun hoop hebben gesteld op hulp van buiten af, hulp uit hun land, maar vooral hulp uit Nederland, om hun arbeid te beëindigen. Zelf (zooals o.a. de heer August Schneider), hebben zij reeds groote geldelijke offers gebracht. Hun tijd en hun kracht zijn nog altijd beschikbaar, maar zij wachten nu machteloos door den nood der tijden.

En toch is er bij hen nog de hoop dat in het jaar 1933 ter gelegenheid van de herdenking van Willem van Oranje's geboortedag, de gewelven van het voormalige slot Dillenburg door honderden bezoekers zullen betreden worden, dat vooral Nederlanders hier den bevrijder van hun land zullen herdenken. Hier in de gewelven krijgen wij niet zooals boven in den Wilhelmstoren een beeld van dien grooten tijd, hier is hij er nog. Als wij door de zwaren ijzeren deur in die geheimzinnige ijskille ruimten zijn binnen getreden, waar elektrische lampen een zacht licht verspreiden, gevoelen wij dat hier het leven van het slot Dillenburg nog is. Dit was de voet waar alles op rustte, dit is de wortel van den gevelden boom. Hier werd de proviand bewaard waarvan de slotbewoners in tijd van beleg moesten leven, hier liggen de vernuftig bedachte pijpen voor den wattertoevoer, hier stonden de krijgsknechten gereed met hun paarden en wagens, hier lag het kruit en waren de wapens. In de kazematten spiedde het krijgs-

volk, hier werden de preciosa der edelvrouwen bewaard en hier waren ook de gevangenen. Het geheele geweldige leven uit dien tijd is hier. Deze gewelven zijn niet te beschrijven — zij zijn een wereld apart. Een wereld waarvan ge niet droomt als ge daar buiten, Dillenburg naderend, den vredigen slotberg met den toren en het schilderachtige stadje Dillenburg ziet. De heer August Schneider, die zijn beste krachten aan de ontruiming geeft, heeft er mij zelf rondgeleid. Ik wist van verbazing en bewondering voor het reuzenwerk niet veel te zeggen, toen de deuren weder voor mij ontsloten werden, de blauwe lucht mij weer tegenstraalde en de oude linde met haar gescheurden stam weder verrees. Haar wortels zijn verbonden met den grond waaronder die historische steenen wereld verborgen is, de geschiedenis van onzen grooten bevrijdingstijd. Dillenburg, een dagreis van ons land, wacht op onze erkenning en dankbaarheid!

Een paar groenblijvende vaste planten

DOOR G. KROMDIJK

HET sortiment vaste planten is enorm uitgebreid, wij zouden ze kunnen verdeelen in enkele groote groepen. Daar zijn die, welke een buitengewone geschiktheid als snijbloem bezitten, weer andere die zich beter leenen tot borderbeplanting, enkele die ons zeer goede diensten als randplant bewijzen, en tenslotte de groote groep rotsplanten. Het begrip rotsplanten is zeer rekbaar, over het algemeen rekent men hier de laag groeiende soorten toe, bij grootere rotspartijen zal men echter ook grooter materiaal moeten gebruiken, waardoor men eigenlijk buiten het kader „rotsplanten” komt. De laatste jaren is er onder de rotsplanten zeer veel moois naar voren gekomen, wat zeer zeker een gelukkig verschijnsel mag heeten, temeer daar de rotstuin momenteel ook in den kleinen liefhebberstuin de belangstelling van zeer velen heeft.¹⁾ Zeker men heeft wel eens bezwaren, zooals: in den winter is het zoo kaal, en sommige planten worden in den herfst zoo rommelig. Ongetwijfeld is de rotstuin in het voorjaar en den zomer op zijn mooist, de hoofdbloei van de meeste rotsplanten valt in dien tijd, voor den herfst kan men nog zeer veel moois bereiken door het aanplanten van enkele groepjes laaggroeiende eenjarige gewassen. Doch ook in den winter en in het vroege voorjaar behoeft de rotstuin niet rommelig en kaal te zijn, immers men heeft toch een groot aantal groenblijvende vaste planten. Plant men deze gewassen nu zoo hier en daar op groepjes bijeen, dus niet al de groenblijvende soorten bij elkaar, dan krijgt men reeds een heel ander effect. Dekt men daarbij enkele afstervende gewassen met een laagje turfmolm en andere weer met een laagje zwarte bladaarde, dan kan zoo'n tuintje zelfs in den winter mooi zijn. Een zeer fraaie plant, die bijna den geheelen winter met haar bladeren pronkt, is de *Megasea cordifolia* syn. *Bergenia cordifolia*, die men op de bovenste foto ziet. Ze heeft prachtige, groote bladeren die zich in den herfst geheel purper kleuren. De lange bloemstengels met flinke trossen rose bloemen, die zich mooi boven het blad verheffen, verschijnen van Maart tot Juni. Wenscht men fraaie bloemen, dan heeft ze een plaatsje in de volle zon nodig,

is het om een decoratieve bladgroep te doen, dan stelt ze zich ook met een schaduwplek tevreden, de bloemen worden dan echter minder fraai. Een zeer mooi groenblijvend rotsplantje is ook de *Aubrietia*, een prachtig laag groeiend kruipend gewas, dat van Mei tot Juni als het ware overladen is met prachtige blauwe bloempjes; men heeft thans ook soorten met rose bloemen. Ze verlangen een niet al te vochtige standplaats, daar ze anders spoedig in den winter weggroten. Bijzonder fraai zijn de vele soorten *Saxifraga*'s die den geheelen winter prachtig groen blijven, en in geen enkele rotstuin mogen ontbreken; een rotstuin zonder een flink aantal *Saxifragas*oorten is dan ook haast niet denkbaar. Het zijn prachtige zodenvormende gewassen, die zich ook uitstekend leenen om tusschen stapelmuurtjes geplant te worden, in bloeienden toestand hangen ze dan als groote bouquetten naar beneden. Ze groeien evenals de *Aubrietia* liefst niet op een natten grond. Heel mooie soorten zijn o.a. *Saxifraga decipiens grandiflora alba* met mooie witte bloemen. *Saxifraga apiculata* bloeit reeds in Maart met talloze gele bloemetjes. *Saxifraga longifolia* vormt een mooie rozet van zilverachtige bladeren, bloeit met een langen bloemstengel, waaraan talloos veel kleine witte bloempjes. Zeer mooi is ook de *Saxifraga umbrosa*, het bekende z.g. Hoe langer hoe liever of Schildersverdriet, dat best in de schaduw groeit en bloeit. Daar de meeste rotsplanten in potjes gekweekt, of met een flink

MEGASEA CORDIFOLIA

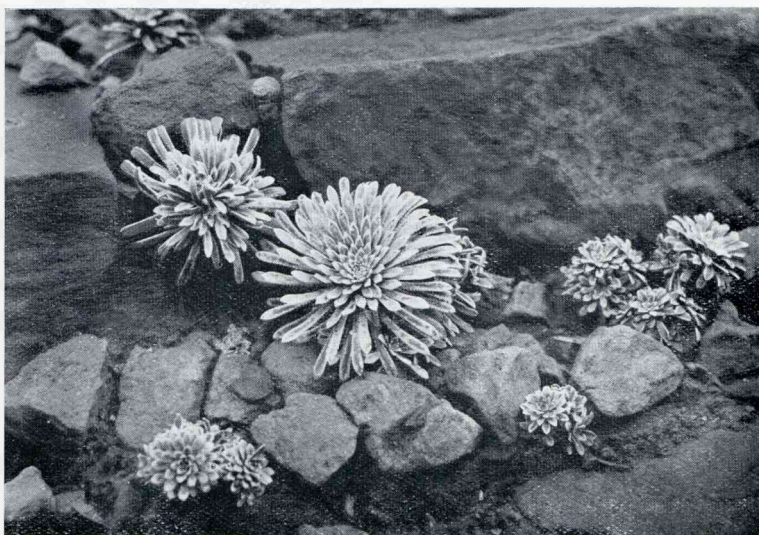
kluitje geleverd worden, kan men nu en nog wel later met succes een en ander nog planten.

1) Wij vestigen er de aandacht onzer lezers op, dat binnenkort een rijk geïllustreerde reeks artikelen over rots- en tuurtoinen in dit blad gepubliceerd zal worden.

Toen FREDERIK DE GROOTE kort na den slag bij Kollin langs het front van het huzarenregiment Zieten reed, viel hem een huzaar op, die nogal vele en opvallende litteekens van houwen in het gezicht had. Frederik bleef voor hem staan en vroeg: „In welke bierkneip heb je die houwen gekregen?” Slagvaardig antwoordde de huzaar: „Bij Kollin, waar Uwe Majesteit het gelag moest betalen!”

AUBRIETIA

SAXIFRAGA LONGIFOLIA

Van den Wespen-buizerd in Zuid-Nederland

ALS einde April of begin Mei de bekende muizenverdelger, de buizerd, reeds begint te leggen, verschijnt somwijlen eerst een gevederde roofridder in onze streken, die onzen muizer op het eerste gezicht zeer goed gelijkt, maar aan 't vliegen met zijn langen gemakkelijk stoot gemakkelijk is te kennen. Dat is de Wespen-buizerd. Het laat verschijnen van dezen vogel, die aan den Neder-Rijn en langs onze grenzen slechts hier en daar broedt, is wellicht te verklaren uit het feit, dat hij zich en zijne jongen bijna uitsluitend met wespen- en hommelmiddel voedt, en dat is eerst om den tijd van zijn terugkeeren in voldoende mate voorhanden. De Wespen-buizerd vinden wij in West-Duitsland en Oostelijk Nederland meer dan in 't Noorden. Bovendien schijnt hij de voorkeur te geven aan de dalen in de gebergten. Spoedig na zijne terugkomst is hij op zoek naar bosschages in loofwouden, welke aan veld en weide grenzen. Want deze prefereert hij boven alle andere woonplaatsen. Slechts noodgedwongen bouwt de Wespenbuizerd zijn eigen nest. Veel liever benut hij den verlaten bouw van den muizenbuizerd, ook al muizenvalk genaamd, of hij vergroot uit noodzaak een oud kraaiennest. In 't moerassig halfbosch tusschen Karken en Vlodrop (Limb. grens) verscheen in Mei 1932 de Wespenbuizerd van onze foto's

om er te gaan broeden. Een oud kraaiennest op een machtigen eik werd tot een omvangrijke woning gebouwd. Einde Mei, in den paartijd, zag men het paar naar de manier der muizenvalken heerlijke vluchtspelen hoog in den helderen voorjaars-hemel boven de nestplaats uitvoeren. Maar het geluk dezer trotsche vogels was van korten duur. Het werd, als zooveel in de natuur, door ruwe menschenhand verstoord. Op 29 Mei vond ik het helderkeurig, prachtig geteekende Wespenbuizerd-mannetje onder den boom in het arbuis neergeschoten. Deze 60 cM. groote buizerd, met een vlucht van 1.40 M., als een kleine adelaar, werd het slachtoffer van een gevoellozen boerenschutter. Althans zoo dacht ik over 't geval. Daar echter hier het vangen der vogels vakkundig onmogelijk is gemaakt, vermoedde ik later, dat hier een grensbeambte moeder natuur geschonden heeft. Want het is bekend, dat onze Nederlandsche pachters der jacht hier premiën uitloven voor 't verdelgen van roofvogels, die op klein wild azen. Onder zulke omstandigheden kan ook de beste, Deutsche vogelbescherming de zeldzame soorten onzer vogelwereld niet behouden. In 't grensgebied echter is bescherming der roofvogels geheel onmogelijk als hier vogelvrij is, wat men elders probeert te beschermen. Boven in 't kleine twijgen-huis ligt het eerste, prachtig gekleurde ei. En op den nestrand staat het donkere wijfje, blikk ronds, en schijnt niet te kunnen begrijpen, dat haar mannetje niet meer leeft. Rusteloos smukt het de woning op met frisch groene twijgjes, en als het buizerd-vrouwje mij ontwaart, vliegt het met een herhaald schrill „kik-kik-kik” naar beneden. Nu ziet men duidelijk het onderscheid tusschen een wespen- en een muizenvalk. Deze vogel vliegt nog zachter en trager dan de muizer; hij vliegt zelfs langzaam en zwaar met matte vleugelslagen, om daarna weer over heele afstanden in glijvlucht heen te zeilen. Ook door de gerekte gedaante van den vogel met den langen, smal gedragen staart is hij gemakkelijk in de vlucht, van den muizenbuizerd te onderscheiden. Nog een ander herkenningsteeken, buiten den langen stoot bij 't

vliegbeeld, is de zichtbare snavelspits. Twee weken verloop. Maar het Wespen-buizerd-wijfje verlaat het arbuis noch het nest, doch volhardt en siert dagelijks de woning met groene eiken- en eschtwijgen, waaronder het enkele ei zorgvuldig geborgen ligt. Bebroed wordt het niet. En ziedaar! Op den 13en Juni verschijnt plotseling hetzelfde wijfje met een nieuwen gemaal, en het nieuwe paartje voert wederom gelukkig zijn wonderbare vliegkunsten boven de nestplaats uit. Hoe en waar mag toch het wijfje haar nieuwen levensgezel gevonden hebben? Dat is voor den mensch een raadsel! Reeds na den eersten dag ligt het tweede buizerd-ei in het zachte nestbed. Daar het legsel nu volledig is, — want bij den Wespen-buizerd bestaat het altijd slechts uit twee eieren — begint het wijfje met het bebroeden. En nu zit het zeer vast op de eieren. Bij 't naderen van een menscheijk wezen tracht het zich aan diens blikken te onttrekken en drukt zich plat in het nest neer, hoewel steeds een punt van den staart boven den rand uitsteekt. Het broeden duurt een heele maand. Op 12 of 13 Juli komen de beide jonge Wespen-buizerds gelukkig de een na den ander te voorschijn. Het buizerdpaartje is nu zeer bezorgd voor het kleine, nietige broedsel, dat te midden der twijghuizing warm tegen elkander gedrukt ligt. Nog volkomen onbeholpen

DE WESPENBUIZERD

en half slapend liggen de jonge buizerds in hun wit wollig donzen kleedje, ofschoon de gebogen snavel reeds aan den roofvogel herinnert. Een der twee jonge vogels is veel grooter, krachtiger en zwaarder dan de andere. Stamt het grootste wellicht van 't eerste ei, dat misschien reeds bebroed was? Of heeft het wijfje het eerste ei verwijderd, en weer twee nieuwe gelegd? Dat zal moeilijk te onderzoeken zijn. Na een paar dagen beklim ik den nestboom der Wespen-buizerds. Angstig vliegt het wijfje met denzelfden schrillen schreeuw om den vrede-verstoorder, terwijl de jongen onbewust van eenig gevaar opkijken. Later, als ze grooter zijn, gluren ze van over den nestrand naar beneden, naar mij, en volgen met spanning al mijn bewegingen. En als ik heel boven bij de jongen verschijn, wordt het wijfje zoo vrij en boud en bezorgd om zijn kinderen, dat het meer dan eens uit de lucht gevaarlijk op mij afkomt. En ook de jongen stellen zich in de weer, en richten zich met geopenden bek tegen mij op. Na korten tijd reeds is het buizerdnest gevuld met honigraten van wespen, want de Wespen-buizerds doen hun

VOLWASSEN JONGE WESPENBUIZERDS OP DEN HORST

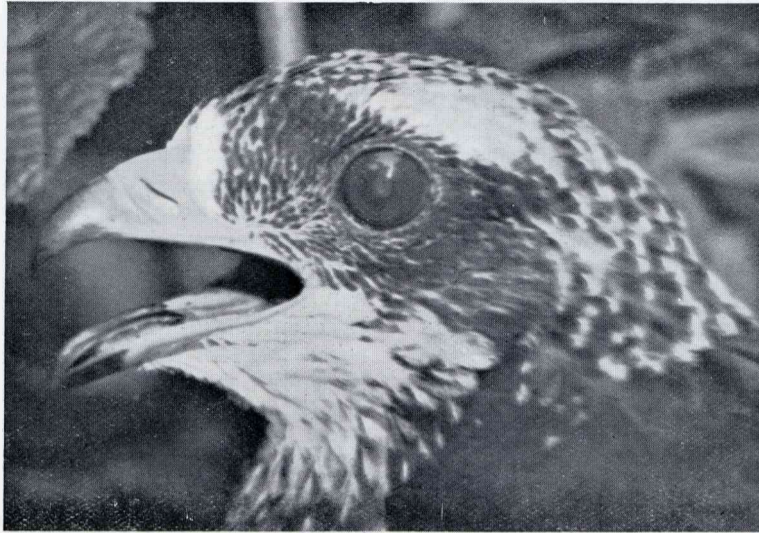
naam alle eer aan. En telkens als ik in den boom klom, vond ik frissche wespen-honigraten in menigte, en vaak zag ik er tusschen ook hommelen- en horzelhonigraten. Door de massa-vernieling dezer gekorven dieren maakt de Wespen-buizerd zich even verdienstelijk als zijn familielid de muizenvalk door het vernielen van talloze schadelijke muizen. Van de honigbijen, die boven den grond bouwen, breekt de Wespen-buizerd de nesten van de twijgen af. Maar de ondergrondsche nesten haalt hij uit om den jongen zijn buit naar het nest te brengen. Ook de oude horzels, hommels, wespen en bijen gaat hij met goed gevolg te lijf. Hij weet deze dieren, volgens Naumann, zoo handig te vangen, dat hij ze bij 't toehappen enkele minuten dwars in den bek houdt, door snel samendrukken der kaken de spits van 't achterlijf op enkele millimeters breedte met den angel erbij afbijt en laat vallen, daar anders deze engel hem

in de onderkaken of keel doodelijk zou kunnen verwonden. Ook bij 't vangen beschutten hem de vederen en de harde voetschilden tegen de steken der hem omzoemende beesten.

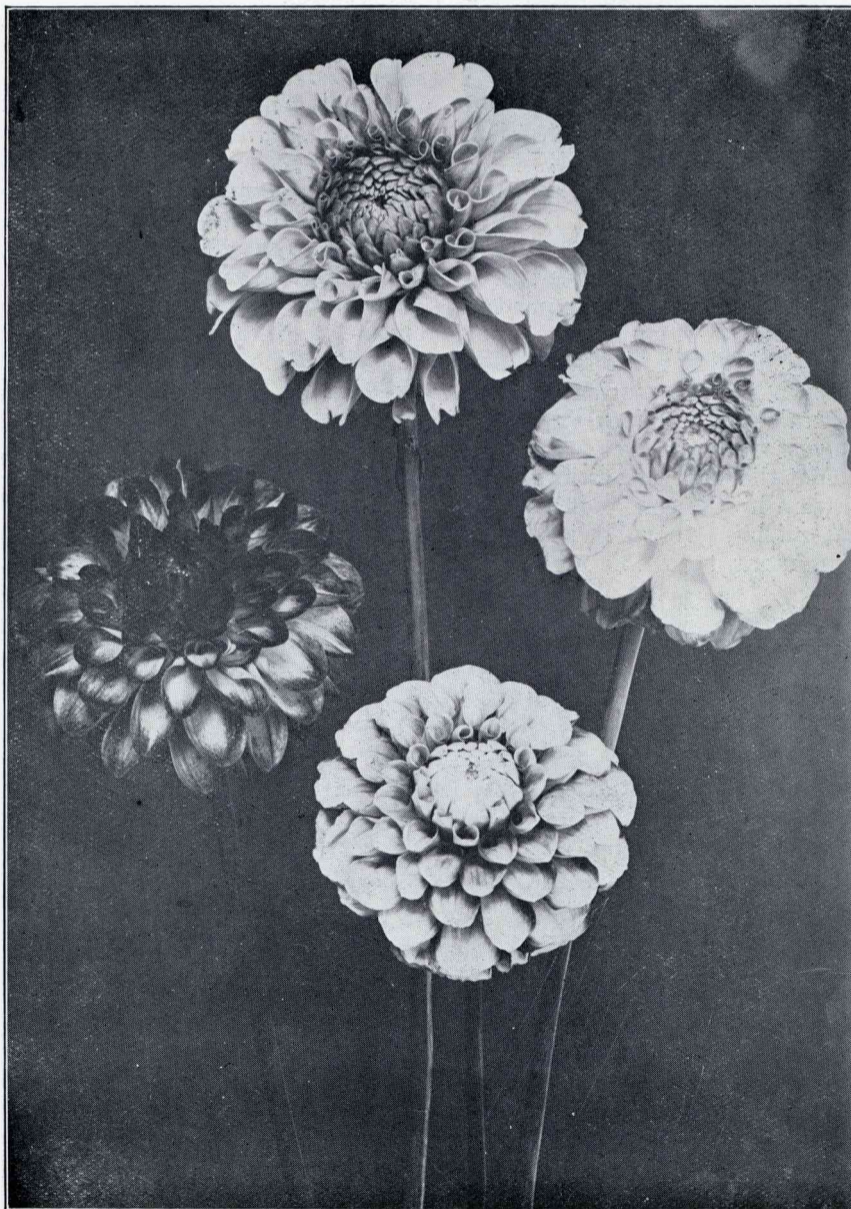
Slechts eenmaal tijdens de geheele voedingsperiode vond ik buiten het genoemde kerfdieren-voedsel ook andere spijsresten, nl. overblijfselen van een mol en een kikvorsch. Overigens vond ik slechts tot op den dag, waarop de laatste vlugge jonge Wespen-buizerd uitvloog, kerfdierenvoedsel, waarvan de wespen altijd het grootste deel uitmaakten. Hoe meer de jonge buizerds aangroeien, hoe krachtiger de veeren uit de kaken en vleugels spruiten en het donzen kleed wijkt, des te onbezorgder schijnen de ouden voor hen te worden. Zij kennen hun al spoedig genoeg moed en kracht tot verweer toe. En de jonge dieren bijten en hakken ook reeds krachtig om zich heen, als een menselijk wezen in hun nabijheid komt. Vooral brutaal werden ze, toen ik met het fototoestel vóór het nest en in den boom manoeuvreerde. Eenige weken verlopen, en de jonge buizerds groeien tot statige dieren aan. Ook de gloeiende zomerhitte schrikt mij niet af en machtigen eik te beklimmen, om „mijn” buizerds van nabij te beschouwen. De ouden storen mij nu niet meer zoo vaak als in den beginne, en trekken zich zelfs kalm terug. In de open vlakte ziet men ze niet dikwijls; maar de tamelijk schuwe vogels beperken hun voedseltochten tot de uitgestrekte heesterperceelen. Thans zijn de jonge Wespen-buizerds reeds een maand oud en geven den ouden aan kracht en grootte niets meer toe. Dat het kleuren van den Wespen-buizerd, evenals van den muizer, aan gestadige verwisseling onderworpen is, toonen „mijn” beide jonge buizerds maar al te duidelijk. De grootere is, evenals de moeder, iets donkerder en grover gevlekt dan de lichtere, kleinere, die vooral aan den kop een sterke, witte tekening vertoont (zie foto 3), terwijl de andere vooral een en dezelfde bruine kopkleur heeft. Op 10 Augustus had ik eene nestopname van de beide jongen met half-uitgegroeid gevederte gemaakt. Een week later zou ik nu nest-

en vooral kopopnamen maken van de uitgegroeide dieren, want het was me vooral te doen om een kiek te hebben van de heerlijke roofvogelooien. Gewapend met camera en een pak platen begin ik tegen den machtigen eik, die het nest draagt, op te klauteren. Toen ik halverwege was, leerde de grootere jonge buizerd mij tot mijn groote teleurstelling, dat

ik reeds te lang gewacht had: hij vloog van 't nest af en liet zich op een buurboom neder. Maar één hoop blijft mij nog over: de kleinere, met de mooiste kopteekening, zit nog in 't twijgenhuisje op den stevigen tak. Heel voorzichtig klauterde ik hooger, ten einde den eenen jongen buizerd ook niet te zien wegvluchten. Juist was ik nu bij het nest. Zijn houding werd mij verdacht, toen hij bedachtzaam naar den rand schreed en in de laagte blikte. Maar — hij blijft. En de opname, welke ik nu van een niet al te dikken zijtak heb te maken (foto 3), verschaft inderdaad weinig genoegen. Als men in die houding beide handen noodig heeft, hoog op een tak gezeten, vanwaar men boven de andere woudtoppen heenblijkt, dan ademt ook een zenuwvrij gemoed pas weer gerust, als het werk gedaan is. En blij, heel blij was ik, toen de opname bevredigend was. Den volgenden morgen zaten beide jonge Wespen-buizerds weer in 't nest, maar tegen den middag verlieten beide de woning. Zij vlogen eerst met kleine afstanden, van boom tot boom, en lieten zich nog lang door de bezorgde oude voederen, voor zij zelfstandig waren. De Wespen-buizerd, die in April of Mei eerst teruggekeerd is, verlaat ons reeds weer in Augustus en September om alleen of in kleine groepen naar 't tropische Afrika te trekken, vóór de koude winter zijn intocht houdt. En toen ik op 21 September heel toevallig uit het arbuis, waarin de boom met het takjesnest staat, vier Wespen-buizerds naar 't Zuid-Westen zag opbreken, nam ik aan, dat het de „mijne” waren. Natuurlijk heb ik de jonge Wespen-buizerds ringetjes om de pootjes gedaan, toen ze nog hun dons-kleedje droegen. En toen zeilden ze hun langen, langen tocht naar het Zuiden. Wuivend riep ik hun het afscheid na, met de hoop mijn vrienden deze maand en aanstaande Mei weer voor nieuwe avonturen te mogen weerzien. G. KR.

ONDER PROTEST GEFOTOGRAFEERD!

POMPONDALIA'S MACBETH EN JHR. VAN CITTERS

naar Nederland zou komen, was hij al dadelijk besloten om in Den Haag te gaan wonen; eensdeels voor de gezelligheid van zooveel Indische families, die daar zijn, maar vooral ook met het oog op de mogelijkheid het kunstleven mede te maken, waarvan hij zich gedurende zijn Indische jaren verstoken zag. Ongevoelig echter voor de gemakken

TOEN mijn vriend met een jaar verlof uit Indië een jaar verlof uit Indië

Het Dahliarium

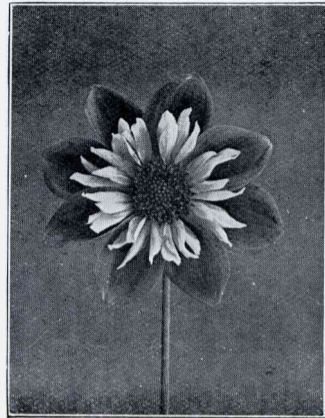
SEMICACTUS-DAHLIA SCHWERINS WAHL, GOUD-ORANJE MET DONKER AMBER

van de moderne flats, zocht hij de open woningruimte van een landhuis, en vond dit niet in den Haag doch in het per tram zoo gemakkelijk te bereiken Wassenaar, waar hij een pas afgewerkt landhuisje met open erf, zooals hij dit in Indië gewend was, voor één jaar kon huren. Met het voorjaar voor den boeg, en steunend op de centrale verwarming, vreesde hij geen vochtigheid en de plannen voor indeeling en meubilering waren vlot gemaakt. ☞ Met die voor den tuin ging dit zoo spoedig niet en daarom kwam hij dit eens met mij overleggen. ☞ „Wat zal ik doen”, zei hij, „voor één jaar wil ik geen kostbaren aanleg maken, maar toch ook niet in een

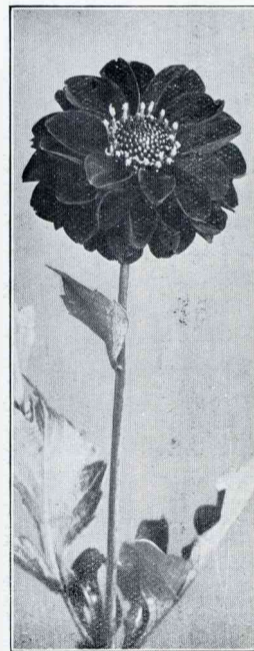
MIGNONDAHLIA'S ORANJEVOGEL

leegen tuin kijken. Ik had al aan zaden gedacht. Wij houden van kleuren en er is zooveel moois in zaadbloemen, denk eens aan zonnebloemen, phlox, zinnia's, violieren en zomerchrysanten. ☞ „Nu”, zei ik, „voor betrekkelijk korten duur is dat zeker mooi, maar om je tuin er den geheelen zomer mee te vullen, is wat anders. Reken eens hoe lang het duurt eer de zaadplanten gaan bloeien en dan komen er na den bloei weer zooveel leege plekken; neen, voor een „geheel” acht ik zaadplanten niet het ware materiaal, wel als vulling van leege plekken — in een bestaanden a anleg met groene heesters b.v., daar kunnen er fraaie effecten mee bereikt worden.” „Maar wat dan?” vroeg mijn vriend. „Wel”, zei ik vastbesloten, „ik raad je een Dahliarium aan”. En op zijn vraag vooruit loopend, vervolgde ik:

HALSKRAAGDAHLIA ERICA

gelet hebt, want er worden er daar tegenwoordig genoeg geplant, vooral op de hogere plaatsen, en dan zou je allicht ervaren hebben, dat ze vroeg en ook laat bloeien. Het zijn echte zomerbloeiërs en de lage enkelbloemige Mignons zijn zelfs voorjaarsbloeiërs, je ziet er dan zooveel in de stadsparken bloeien. Ja, de grootbloemige, die zooveel hoger groeien, bloeien wat later, maar ertusschen heb je weer de halfhooge, zooals halskraag-, ster- en pompondahlia's, en als ze eenmaal beginnen, blijven zij doorbloeien tot de vorst er een einde aan maakt. Bovendien kan je vrouw er dagelijks zooveel bloemen uit snijden als zij wil; van welke andere planten kan je zooveel genieten?” ☞ „Je hebt gelijk”, zei mijn vriend, „en ik vertrouw op je, maar zal het niet een duur zaakje worden?” „Dat valt wel mee,

KLEINBLOEMIGE DAHLIA APOLDRO

laten wij den tuin eerst eens indeelen, dan zien wij hoeveel planten er voor noodig zijn en bespreken meteen de soorten en rassen. De grootte van den tuin is: 15 m lang en 10 m breed, laten wij voor het gemak alles maar geheel rechtlijgrootte stukken ter beplanting krijgen. ☞ Op het rabat kunnen 50 hooggroeiende dahlia's geplant worden, dan komen zij op ruim 1 m onderlingen afstand. Op het eene middenstuk zou ik 20 Pompons op 50 of 60 cm afstand willen planten, met 50 Mignons op 30 cm er omheen. Op het tweede middenstuk 20 Halskraagdahlia's, ook met 50 Mignons er omheen. Reken nu maar uit: alles bij elkaar nog geen 200 planten voor den geheelen aanleg. Natuurlijk moet je goede kwaliteit aanschaffen en dan heb je de keus tusschen knollen of jonge planten. Zijn de laatste stevig en met goeden polkluit, dan zijn van 15 Mei af goede resultaten van de planting te verwachten als dit in vochtigen grond met wat ouden stalmest gebeurt. Een te rijkelijke bemesting is niet noodig, zelfs niet goed, en wat kunst-

„Je weet wat een Rosarium is, nu, een dahliarium is een dahlia tuin, evenals een Rosarium een rozentuin is”. „Goed”, zei mijn vriend, „maar Dahlia's zijn toch najaarsbloemen?” „Nu kan ik merken dat je in Indië geen dahlia's gezien hebt of er tenminste niet op-

gelet hebt, want er worden er daar tegenwoordig genoeg geplant, vooral op de hogere plaatsen, en dan zou je allicht ervaren hebben, dat ze vroeg en ook laat bloeien. Het zijn echte zomerbloeiërs en de lage enkelbloemige Mignons zijn zelfs voorjaarsbloeiërs, je ziet er dan zooveel in de stadsparken bloeien. Ja, de grootbloemige, die zooveel hoger groeien, bloeien wat later, maar ertusschen heb je weer de halfhooge, zooals halskraag-, ster- en pompondahlia's, en als ze eenmaal beginnen, blijven zij doorbloeien tot de vorst er een einde aan maakt. Bovendien kan je vrouw er dagelijks zooveel bloemen uit snijden als zij wil; van welke andere planten kan je zooveel genieten?” ☞ „Je hebt gelijk”, zei mijn vriend, „en ik vertrouw op je, maar zal het niet een duur zaakje worden?” „Dat valt wel mee,

laten wij den tuin eerst eens indeelen, dan zien wij hoeveel planten er voor noodig zijn en bespreken meteen de soorten en rassen. De grootte van den tuin is: 15 m lang en 10 m breed, laten wij voor het gemak alles maar geheel rechtlijgrootte stukken ter beplanting krijgen. ☞ Op het rabat kunnen 50 hooggroeiende dahlia's geplant worden, dan komen zij op ruim 1 m onderlingen afstand. Op het eene middenstuk zou ik 20 Pompons op 50 of 60 cm afstand willen planten, met 50 Mignons op 30 cm er omheen. Op het tweede middenstuk 20 Halskraagdahlia's, ook met 50 Mignons er omheen. Reken nu maar uit: alles bij elkaar nog geen 200 planten voor den geheelen aanleg. Natuurlijk moet je goede kwaliteit aanschaffen en dan heb je de keus tusschen knollen of jonge planten. Zijn de laatste stevig en met goeden polkluit, dan zijn van 15 Mei af goede resultaten van de planting te verwachten als dit in vochtigen grond met wat ouden stalmest gebeurt. Een te rijkelijke bemesting is niet noodig, zelfs niet goed, en wat kunst-

laten wij den tuin eerst eens indeelen, dan zien wij hoeveel planten er voor noodig zijn en bespreken meteen de soorten en rassen. De grootte van den tuin is: 15 m lang en 10 m breed, laten wij voor het gemak alles maar geheel rechtlijgrootte stukken ter beplanting krijgen. ☞ Op het rabat kunnen 50 hooggroeiende dahlia's geplant worden, dan komen zij op ruim 1 m onderlingen afstand. Op het eene middenstuk zou ik 20 Pompons op 50 of 60 cm afstand willen planten, met 50 Mignons op 30 cm er omheen. Op het tweede middenstuk 20 Halskraagdahlia's, ook met 50 Mignons er omheen. Reken nu maar uit: alles bij elkaar nog geen 200 planten voor den geheelen aanleg. Natuurlijk moet je goede kwaliteit aanschaffen en dan heb je de keus tusschen knollen of jonge planten. Zijn de laatste stevig en met goeden polkluit, dan zijn van 15 Mei af goede resultaten van de planting te verwachten als dit in vochtigen grond met wat ouden stalmest gebeurt. Een te rijkelijke bemesting is niet noodig, zelfs niet goed, en wat kunst-

mest aangaat, die kan bij de grootbloemigen tijdens den bloei als overbemesting goed dienst doen om den bloei sterker te maken: een eierdopje patentkali met een ietsje chilisalpeter erdoor, is voldoende voor elke plant. Ook moeten wij rekenen op 50 tonkinstokken van 6 voet voor de hooge en 40 van 4 voet voor de halfhooge dahlia's, terwijl de mignons geen steun noodig hebben. En nu het sortiment: ik zou van elk soort niet minder dan vijf stuks bestellen, zoodat er wat eenheid in de verscheidenheid blijft en het ook mogelijk is om van één soort een aantal bloemen, genoeg voor een vaasvulling, te snijden. Bestel dus 10×5 hooge, 4×5 Pompons en 4×5 halskragen. ☼ Wat de Mignons betreft, die zou ik voor elk middenstuk in één kleur houden; dus 100 Mignons in 2 soorten bestellen. Onder de hooggroeiende dahlia's zijn tegenwoordig prachtige soorten en het meeste effect maken de grootbloemige decoratieve, zooals Red Champion, met schitterenden fluweelrooden gloed in haar bloemen, de rijkbloeiende lieflijk lilarose Ella Bruidegom en Ballego's Glory. De laatst genoemde is een warmroode bloem met gouden omranding en heeft als nieuwe soort algemeene bewondering gewekt. Ook de hooggroeiende cactusdahlia's zijn interessant, terwijl er tusschenvormen zijn, semicactus genaamd, waarvan we in de catalogi van dahliakweekers tal van variëteiten genoemd vinden. ☼ Onder de merkwaardigste behooren: Grace Curling, zacht lila rose, Amy Johnson, zalmkleurig tot crème, Hathor, pastelrood met goudgeel in het midden, van de witten is de reusachtig groote White Duchess te roemen en W. D. Cartwright met gouden glans op elk bloemblad is ook een prachtige tuindahlia. Van de halskraag-dahlia's is Erica een bloem met de warm purperen kleur en zuiver witten kraag in het midden. Ook Sonate, oranje met gelen kraag, is een bekende schoone. Halskragen zijn uitstekende snijbloemen, elegant en kleurig als zij zijn doen zij soms aan Orchideeën denken. De Pompons zijn weer geheel anders van vorm, stevig van bouw, en duren als afgesneden bloem geruimen tijd. Macbeth, donker karmijn met witte punten, is extra mooi ook Jhr. van Citters, een van de weinige pompons die in ons land, n.l. te Nijkerk, gewonnen werd, is een fraaie gele met oranje punten, bepaald pittig. Als je van lage roode Mignons houdt, neem dan Coltness Gem, deze is donkerder dan de bekende varië-

teit Betsy en wordt algemeen gekozen. De Mient is donker fluweelrood en ook heel mooi; de meest bijzondere Mignon vind ik Goudbont, oranje met gouden gloed in het midden. Als op zoo'n perk of rand de zon schijnt, is het een ongeloofelijk mooi gezicht!" ☼ „Goed. Maar nu nog één vraag: wat doen wij met de randen? Grasranden vind ik vervelend en lastig van onderhoud, maar er moet toch iets voor in de plaats komen!" „Juist", zei ik, „en dat kan het best Japansch gazon zijn, een mengsel van laaggroeiende zaadplantjes, dat den heelen zomer door blijft bloeien en zich bovendien heel goed bij de dahlia-aanplant voegt". J. G.

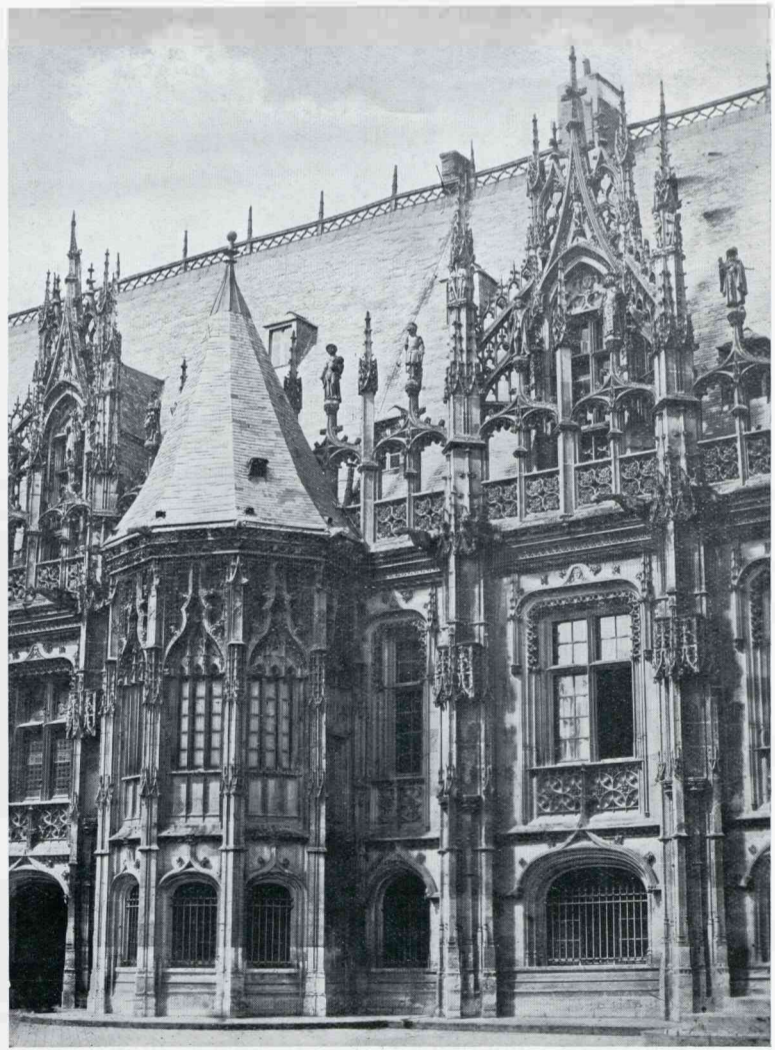
ROUAAN, DE OUD-NORMANDISCHE HOOFDSTAD

(Slot van bladz. 189)

MAAR op den doorgang, die de Place de la Vieille Tour met die der Basse Tour verbindt, verheft zich het sierlijke monument van St. Romain, een Renaissance bouwwerk, dat in zijn klassieke uitvoering wel heel sterk aan de Grieksch-Romeinsche oudheid doet herinneren en vreemd aandoet temidden der verstarde grauwe hallen. Vroeger besteed op Hemelvaartsdag een misdadiger het monument om den knielenden geloovigen den reliquienschrijn van den Heilige te toonen. Met deze daad verkreeg de misdadiger zijn vrijheid. Speelde bij dit tooneel den inwoners van Rouaan de geschiedenis van den misdadiger Barrabas en Christus door het hoofd? ☼ Temidden van moderne huizen op de grens tusschen de oude en de nieuwe stad ligt de geweldige Donjon, overblijfsel van den burcht, die eens Rouaan beheerschte en door den Franschen koning Philippe Auguste gesticht werd om de pas veroverde Normandische hoofdstad in bedwang te houden. In dezen massalen, dreigenden toren moet, zoo schreven we reeds, volgens de overlevering Jeanne d'Arc haar laatste dagen hebben doorgebracht, vandaaruit moet ze den droeven gang naar den brandstapel afgelegd hebben. Waarschijnlijker is, dat ze in een anderen toren van deze sterkte was opgesloten; maar zeker is, dat ze in den gespaard gebleven toren voor haar rechters verscheen. Hoe het ook zij, in elk geval heeft deze toren, waar zich een ge-

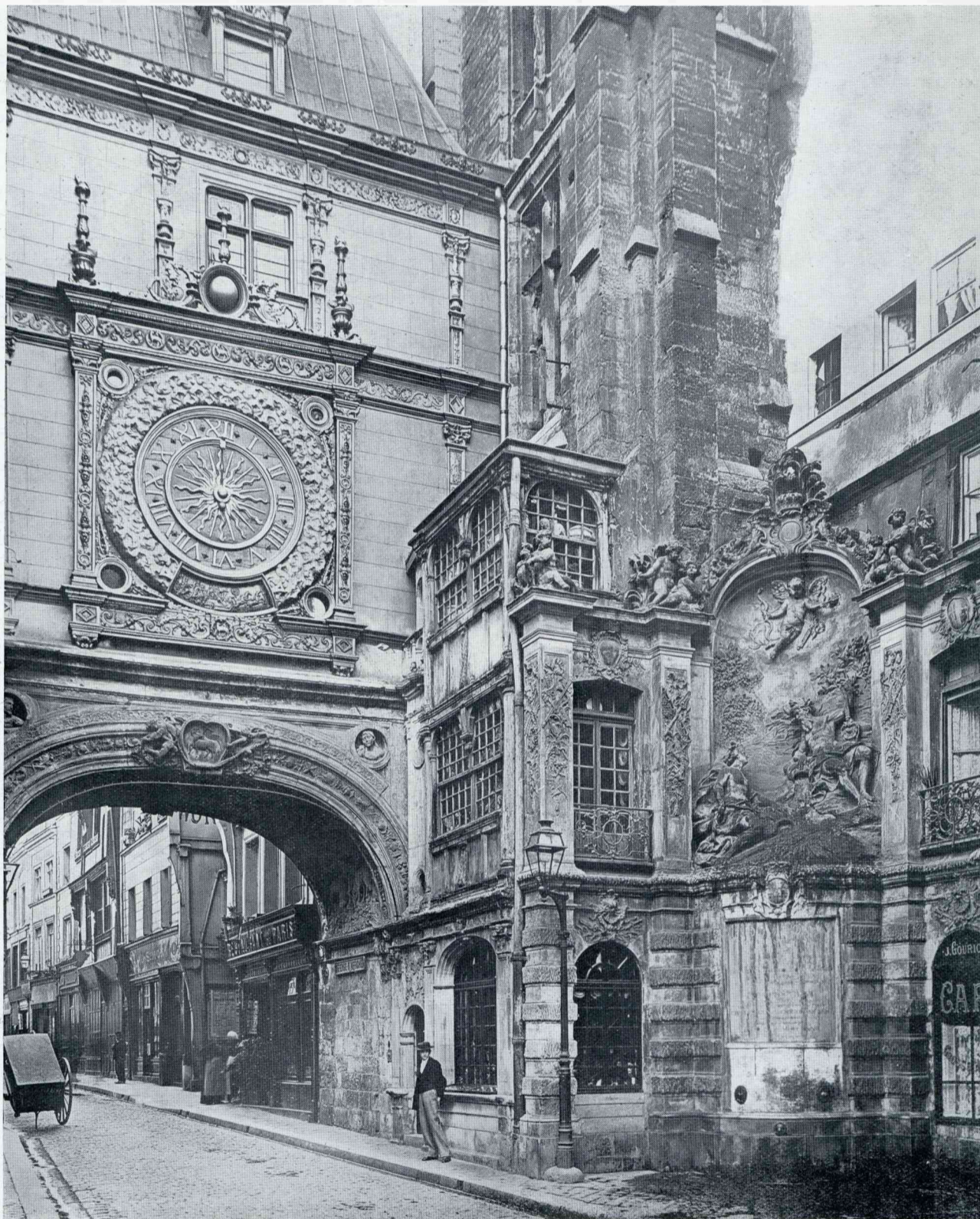
MIDDELEEUWSCH HUIS IN DE RUE ST. GERMAIN
TE ROUAAN

DETAIL VAN HET PALEIS VAN JUSTITIE
TE ROUAAN

deelte van het laatste bedrijf uit het leven van de Maagd van Orleans heeft afgespeeld, groote historische waarde. ☒ Om negen uur van dien gedenkwaardigen Meidag in 1431 verliet de Maagd den kerker van het oude kasteel, gekleed in een lang hemd en op het hoofd een klein kapje. Onder geleide van een zwaar gewapend Engelsch escorte voerde men het slachtoffer door de straten van de oude stad naar het marktplein. Op het kerkhof van

eindzitting in het aartsbisschoppelijk paleis te Rouaan onder voorzitterschap van den aartsbisschop Jean Jovenel des Ursins de Maagd van Orleans van alle blaam gezuiverd en tot redster van het vaderland uitgeroepen! Maar aan dit rehabilitatie-proces zat een klein politiek bijmaakje. De Fransche koning eischte daarom eerherstel voor Jeanne d'Arc, omdat hij de redding van zijn kroon niet aan iemand, die het leven als „heks" op den brandstapel gelaten had, te

RENAISSANCEPOORT TE ROUAAN MET DE GROSSE HORLOGE

St. Sauveur was een tribune opgesteld, waarop de rechters en andere toeschouwers plaats namen. Er vóór verhief zich de brandstapel, waarop Jeanne d'Arc den marteldood stierf. De juiste plaats meent men te zien in de buurt van het huidige Théâtre Français. Maar dit was niet het eigenlijke slot van het drama. In 1455 heeft een revisie van het vonnis plaats. Allen die iets ten nadeele van Jeanne d'Arc hebben in te brengen, worden opgeroepen, om te Rouaan te verschijnen. Niemand verschijnt! Aartsbisschop Cauchon, haar aartsvijand, de groote „promotor" van het eerste proces, is reeds ter ziele. Verschillende beschuldigingen in het eerste proces tegen haar aangevoerd worden òf herroepen òf ongegrond en valsch verklaard en zoo wordt in de plechtige

danken wilde hebben! ☒ Als een film trekken de hoofdpersonen uit de Rouaansche geschiedenis ons geestesoog voorbij: Willem de Veroveraar, die uittrok om een koningskroon te winnen; Jeanne d'Arc, die een koningskroon redde en voor wie Rouaan tot een Golgotha werd; de listige geslepen Cauchon. Admiraal Duquesne, rivaal van de Ruyter, die in deze stad het levenslicht zag, evenals de treurspeldichter Corneille en de beroemde auteur van „Salamambo", Flaubert. ☒ Thans speelt Rouaan in de geschiedenis geen rol meer, ligt droomerig aan den Seineoever temidden van groene heuvels. Maar hoog boven de oude stad uit verrijzen de torens der Notre Dame als eeuwige getuigen van een grootsch verleden . . .